

Seminari de l'assignatura *Història de la Música en l'època contemporània*

***Aprendre a escoltar música.
Guia bàsica per aprofundir en l'escolta d'obres musicals***

**Oriol Brugarolas Bonet
Febrer de 2020**

“Si es vol entendre millor la música, el més important que es pot fer és escoltar-la”
Aaron Copland

Un dels propòsits de l'assignatura d'*Història de la música en l'època contemporània* és dotar a l'alumne de les eines i recursos bàsics que li permetin una comprensió del fet sonor de forma global (entenent per fet sonor, qui i com produeix el so, qui el rep i com el rep: compositors, intèrprets, públic, concert, sales de concert, crítics, professors, etc.). Un altre dels propòsits de l'assignatura és que els alumnes adquireixin una escolta activa, és a dir, que prenguin consciència del que s'està escoltant: aprendre a escoltar una obra musical seguint una metodologia concreta.

El present seminari *Aprendre a escoltar música. Guia bàsica per aprofundir en l'escolta d'obres musicals*, que consta de 3 sessions d'una hora i mitja cadascuna, té com a objectiu prendre consciència de la importància de l'escolta activa en la música i proporcionar les eines bàsiques per a intensificar i aprofundir en l'escolta musical. Al llarg del Grau d'Història de l'Art, les diverses matèries van dotant als estudiants dels elements tècnics de diversos llenguatges artístics (pintura, escultura, arquitectura, gravat, cinema, teatre, etc.) que permeten afinar i aprofundir la mirada, la reflexió, l'anàlisi i la comprensió de l'objecte d'estudi i, en definitiva, permet gaudir molt més d'allò que s'està mirant, observant i analitzant. I la matèria de música junt amb les seves hores de seminari també inclou i contempla l'adquisició per part de l'alumne dels elements tècnics de la música i pautes d'escolta musical per aconseguir un major coneixement d'allò que s'està escoltant.

El seminari s'estructura en dues parts: 1. Elements bàsics (o tècnics) de la música; i, 2. guia bàsica d'audició musical.

1. ELEMENTS BÀSICS (O TÈCNICS) DE LA MÚSICA: EL SO, LES QUALITATS DEL SO, TEXTURES, MELODIA, RITME, HARMONIA I PRINCIPALS ESTRUCTURES MUSICALS.

1.1. EL SO, LES QUALITATS DEL SO I LES TEXTURES MUSICALS

Per poder escoltar música en profunditat primer cal conèixer alguns elements teòrics de la música. Es podria dir que només hi ha so si hi ha moviment. Per tant si no hi ha moviment no hi ha so i si no hi ha so no hi ha música. És una afirmació aparentment banal però si ens aturem a analitzar-la és força contundent; anem a desgranar-la. Tot el que es mou al nostre món fa vibrar l'aire i aquestes vibracions arriben fins a la nostra oïda que les envia al cervell i les descodifica en forma de so. Així mateix, hi ha qui defineix com una agitació de l'aire produïda per la vibració d'un cos. Per tant, el so és percepció, és la sensació produïda en l'oïda, que el nostre cervell ho tradueix com a so. Encara cal dir alguna cosa més de la qüestió física del so, per tot seguit relacionar-ho amb la nostra matèria, amb la música. És evident que no tots els sons sonen igual; les seves característiques depenen de quatre paràmetres: duració, alçada, intensitat i timbre.

- **La durada** és la prolongació del so en el temps i **musicalment** dona lloc als sons **llargs i curts** (les figures musicals: blanca, rodona, corxera).

- **L'altura** està determinada per la longitud d'ona. Aquesta freqüència es mesura en Hertz (Hz) i perquè els humans puguin percebre un so ha d'estar comprès entre els 20 Hz i els 20.000 Hz. **Musicalment** l'alçada dona lloc als sons **greus i aguts** és a dir a les notes musicals. Cada nota musical correspon a una freqüència particular (el La de referència per afinar els instruments es troba a 440Hz).

- **La intensitat** està relacionada amb l'amplitud dona; es mesura en decibels (dB). **Musicalment** la intensitat dona lloc als sons **forts i fluixos**, és a dir als forts i pianos. L'oïda humana també té limitacions quant a la percepció de la intensitat i existeixen dos llindars: un per sota que se situa entre 1-5dB, i un altre per sobre, anomenat llindar de dolor, perquè quan supera els 140 dB pot provocar la sordesa. Dinàmiques: indicacions referents a la intensitat: f, p, ff, pp, mp, mf.

· **El timbre** és la qualitat del so que permet distingir la font productora del so, ja que cada material vibra d'una manera diferent i provoca ones sonores complexes que l'identifiquen. Musicalment determina els instruments musicals o les veus humanes. A través del timbre podem determinar la funció de l'instrument, si és **protagonista o acompanyant**.

Si es parla de timbre i la seva funció, llavors cal parlar de **textures**: la manera en com s'organitzen els instruments (els diferents timbres) que sonen i el rol que se'ls hi assignen. Un exemple no musical que permet comprendre la qüestió de les textures és el de les etiquetes de roba: no és el mateix portar una samarreta en el que predomina i és protagonista el cotó que una de llana. És a dir, si un instrument determinat té un paper solista amb un acompanyament de corda, la textura resultant és una textura de **melodia acompanyada**; o si sonen vaires veus que fan les mateixes notes i no destaca cap per sobre de les altres, ens dona com a resultat una **textura monòdica**. La **textura polifònica** en canvi, les veus tenen, habitualment altures i ritmes diferents, igual jerarquia i cap veu acompanya a l'altra. Tot sovint les textures esmentades solen combinar-se formant fenòmens sonors complexes.

1.2. MELODIA, RITME I HARMONIA

La melodia

És una successió de sons de diferents altures i durades que es desenvolupen al llarg del temps. Així doncs, tota melodia, ve definida per la combinació d'altures i ritmes. Llavors, una melodia sense altures es pot reconèixer/identificar? Si, doncs el ritme és un component essencial que permet reconèixer una melodia en cas d'absència de les altures. No passa quan es dona el contrari: que falti el ritme i no les altures; en aquest cas, no és possible reconèixer una melodia.

Igual que en l'escultura o en la pintura, també es pot parlar de línies melòdiques en la música. En la pintura però sobre tot en l'escultura les línies determinen la forma i transmeten una certa càrrega expressiva, per això es parla que una escultura és de línies agressives, suaus o dolces. En la música, amb les melodies passa quelcom semblant doncs tenim melodies contínues, és a dir de formes suaus, curvilínia, conjunta que el

resultat sonor és d'embolcallament sonor, d'expressió no agressiva, rodona, constant com l'escultura de Canova; i melodies discontinues, que visualment son anguloses i disjunctes, música inquietant, expressiva trencadora, angulosa, cops de música (com algunes pintures cubistes de Picasso).

La melodia està formada per diferents elements. Del més petit al més gran conceptualment parlant: les notes, els intervals melòdics, els motius, els períodes i les frases.

- **Les notes** són el component mínim de la melodia; cadascuna representa una altura determinada i musicalment s'expressa per mitjà d'un nom i s'ubiquen en el pentagrama.
- **Els intervals melòdics** són els següents elements de la melodia i constitueixen les diferències d'altura entre una nota i la que la continua. Cada interval musical s'anomena usant el número de notes que comprèn comptant la primera i la darrera: la distància entre *do* i *sol* pren el nom d'interval de cinquena ascendent (*do, re, mi, fa, sol*: hi ha cinc notes).
- **El motiu** es genera quan es combinen dos, tres, quatre o cinc intervals melòdics i té un significat en si mateix. Per exemple l'inici de la *Cinquena simfonia* de Beethoven que en té un de 4 notes que es va repetint, variant i desenvolupant.
- La unió de diversos motius dona lloc a un període, que és un fragment de melodia més llarg.
- **La frase musical** constitueix la base del discurs musical igual que en les oracions del llenguatge parlat, és a dir, són petits fragments de música que tenen un sentit complet en ells mateixos i que tenen un inici i un final ben determinat. Les frases musicals poden ser obertes (que no conclouen) i frases de caràcter conclusiu (que tanquen la música). Habitualment es combinen les frases obertes i tancades per generar tensió i distensió en el discurs musical.

Exemples sonors i visuals

Si escoltem i mirem motius, períodes i frases ens podem fer una idea de com està estructurada una peça. Podem escoltar i mirar la partitura del *Minuet* en sol major de J.S. Bach i buscar i escoltar un o varis motius, un o varis períodes, o bé, un o varies frases o temes. També de la partitura de la cinquena simfonia de Beethoven es pot escoltar i mirar el motiu rítmic i melòdic de l'inici tan característic (sol-sol-sol-mi bemoll) o bé el tema del primer moviment de de la sonata n° 9 en la major de Mozart.

The image shows a page of a musical score for a Minuet in G major by J.S. Bach. The score is divided into two sections: the first is labeled 'MENUET Poco Allegretto PERIODE' and the second is 'MENUET Moderato'. The score is annotated with various musical analysis markings:

- FRASE**: A bracket above the first section indicates a phrase.
- PERIODE**: A bracket above the first section indicates a period.
- Motius**: Blue circles and lines highlight specific melodic motifs throughout the score.
- Períodes**: Red brackets and lines highlight larger structural units.
- Frases**: Orange brackets and lines highlight phrases.
- Handwritten annotations**: Includes numbers (1, 2, 3, 4, 5) and other symbols (like arrows and dots) indicating specific notes or fingerings.
- Dynamic markings**: *mf*, *f*, *dim.*, *cruc.*, *poco rit.*
- Performance instructions**: 'Realización de los mordentes: Mordente superior.' and 'Mordente inferior.' with examples of the symbols.

Realización de los mordentes: Mordente superior. Mordente inferior.
Generalmente el mordente es superior cuando baja la nota inmediata y es inferior cuando la nota inmediata sube.

Figura 1. Minuet en sol major de J.S. Bach. Motius en blau, períodes en vermell i frases en taronja.

El ritme

Cal tenir present que tots els essers vius es caracteritzen per tenir un ritme: el de caminar, la respiració, la parla, etc., i fins i tot la natura que ens envolta també té un ritme, en el cicle de les estacions, de la pluja. Per tant, el ritme és un element vital, bàsic, sinònim d'ordenació del temps.

Així doncs, el ritme és l'element de la música que mesura la durada dels sons i dels silencis. De fet és un dels elements més importants de la música doncs sense ritme no hi hauria música; en canvi si que pot haver-hi música encara que l'altura dels sons no estigui definida. Una melodia sense ritme no té forma ni sentit.

El ritme presenta tres components: pulsació, compàs (accent) i les figures (blanques, negres...).

- **Pulsació:** és el moviment intern de la música que es manifesta mitjançant impulsos continuats. Ve a ser el batec de la música (un batec regular). Sovint la pulsació es pot alterar variant el tempo dels impulsos regulars. Al principi de les peces habitualment hi ha una indicació de tempo (*adagio, andante, presto*) que ens indica la velocitat de la pulsació. Ens dona pistes sobre el caràcter de la peça.

- **Compàs:** és la manera d'organitzar la música mitjançant l'accentuació periòdica de les pulsacions. Aquesta accentuació periòdica són els accents, és a dir, l'accent musical destaca unes pulsacions més que d'altres per ajudar a organitzar el material sonor. Hi ha diversos tipus de compàs segons si l'accent se situa cada dues pulsacions (llavors s'anomena compàs binari, breu i concís), cada tres pulsacions (compàs ternari, sensació circular i etèria) o cada quatre pulsacions (compàs quaternari, entre accent i accent hi ha més espai i permet fer frases llargues, pensat per peces amb contingut literari) (prova de que els alumnes portin la pulsació d'alguna peça amb compassos diferents).

- **Figures:** es poden fer sons o silencis més llargs o curts que són representats per les figures musicals: negres, blanques corxeres. A partir de la constant regular de la pulsació es distribueixen i es combinen formant el ritme.

Tots aquest elements del ritme ens ajudarà a escoltar el caràcter d'una peça i a respondre algunes qüestions com: el compàs és binari o ternari? El *Tempo* és ràpid o lent? Per què? Hi ha canvis de tempo a la peça (*accelerando*, *ritardando*, *rubato*)? El tipus de ritme es manté constant/uniforme?

Exemples sonors i visuals

Referent al compàs: una *polka* de J. Strauss (pel compàs binari); un fragment d'un vals o bé el *Brindis* fragment de *La traviata*, una òpera de Verdi.

La qüestió visual es resol mostrant la partitura de les obres anterior les diferents qüestions de tempo, compàs, etc.

Harmonia

L'harmonia es podria definir com la simultaneïtat de sons o de melodies. També s'ha definit com l'ordenament verticals i simultanis dels sons. Hi ha instruments musicals que poden produir simultaneïtat de sons o de melodies, és a dir, harmonia, i d'altres que no: la trompeta és un instrument melòdic que no pot executar més d'un so alhora; en canvi el piano sí que pot produir harmonia, alhora que melodia i ritme.

Cal parlar aquí breument del sistema tonal. El sistema tonal: està organitzat sobre un to bàsic conformat per un conjunt de set notes; les set notes estan organitzades de manera jeràrquica i una de les set notes és la que mana i esdevé el centre tonal o tònica (i que estableix una sensació de repòs); totes les melodies de la peça tendeixen cap aquest centre tonal, aquest centre gravitatòria. L'oïda percep com a correctes els sons relacionats amb l'escala del to central i la resta les rebutja com a "desafinat". El sistema tonal permet saltar d'una escala o to principal a un altre de principal (l'important és definir quin és el centre tonal a voltant del qual gravita aquell tros de la peça que s'ha canviat). El sistema tonal admet dos modes: el mode major i el mode menor. Per aquest motiu en moltes peces al mateix nom de la peça s'incorpora el to en el qual es troba: *Sinfonia n°4 en mi menor* de Brahms.

Exemples sonors

(1) Si es té un piano: tocar els primers compassos de la simfonia n°5 de Beethoven amb la insistència del to de *do menor*, i el mateix exemple sonor amb errades de notes que no són de l'escala de *do menor*.

(2) El cànon de Pachelbel, per entendre el centre tonal.

1.3. PRINCIPALS ESTRUCTURES MUSICALS

La música està escrita seguint unes estructures determinades i preestablertes. Aquestes estructures o formes musicals podrien ser el contenidor de la música, quelcom més o menys fix, i que el compositor emplena al seu gust i estil. Per exemple: el rondó és una forma musical o una manera d'estructura la música determinada: un tema A, tot seguit un tema B i a continuació de nou s'escolta el tema A, per a continuació escoltar un tema C, i així successivament. És a dir una tornada (A) alternada amb temes diferents (B, C, D...). La forma del rondó sempre serà la mateixa per a tots els compositors però el contingut sonor dependrà de cadascun d'ells. No té el mateix resultat sonor un rondó de Mozart que un Rondó de Bach. La forma és la mateixa però el contingut i material sonor és ben diferent.

Per fer referència a les estructures musicals, hom també parla de formes musicals. Quan es parla de formes musicals es pot entendre de dues maneres:

1. És la manera d'organitzar i estructurar una peça musical. Tal com s'ha comentat anteriorment, parlar d'estructures musicals és parlar de frases, períodes i motius; doncs bé, quan es parla de la forma d'una peça es pren com a element o bàsic referència la frase, també anomenat tema. Des d'un punt de vista del compositor, el tema es el material rítmic, melòdic i harmònic que servirà com a germen pel desenvolupament del discurs musical. Des del punt de vista de l'oient és una configuració rítmic-melòdica suficientment característic com per que aquest el recordi com el fragment més representatiu (i repetitiu) de l'obra. Per diferenciar els temes de la peça s'utilitzen les lletres del abecedari: al primer tema se li assigna la lletra A, al segon tema la lletra B, al tercer tema la lletra C, etc.; si el tema es repeteix exactament igual s'utilitza la lletra del tema que se li ha assignat prèviament i, si es repeteix el tema però amb algun petit canvi llavors s'utilitza la lletra corresponent a aquell tema però amb el símbol ': A' o B' etc.

Les estructures o formes musicals més habituals i més simples són:

- **Binàries:** dues frases o temes que es **repeteixen o contrasten**. Per exemple: *Lieder de Schubert*, forma A B A; *Cantigas de Santamaria*, forma A (aa) B (bb) A A B.
- **Ternàries:** tres frases o temes que es repeteixen o contrasten. Per exemple *Mozart, Confutatis del Rèquiem* ABAC (veus masc-veus fem-veus masc-veus fem-tots).
- **Rondó:** s'alterna un tema principal (o tornada) amb uns temes anomenats estrofes i així s'aconsegueix un equilibri entre repetició i contrast. L'esquema formal queda de la següent manera: ABACADAE *Beethoven, rondó concert per a piano n°2*.
- **Bourrée:** dansa d'origen francès del segle XVI; és una dansa ràpida que s'utilitzava en els ballets i les òperes franceses. Ritme binari, tempo ràpid. *Exemple sonor bourrée de la suite n°3 de Bach*.
- **Ària:** peça musical per a ser cantada per una veu solista, habitualment amb acompanyament instrumental. Habitualment s'anomena *ària da capo* doncs té l'estructura A-B-A (la última A com a repetició de la primera A). També l'estructura s'escriu A (fine) B (dc): I. Exemple ària *Lascia la Spina* de G.F. Händel.
- **Simfonia:** obra per a orquestra que habitualment consta de 3 o 4 moviments, cadascun d'ells amb una estructura diferent. L'estructura bàsica és: 1r mov. Ràpid - 2n mov. Lent - 3r. Mov. Minuet - 4t mov. Alegre. Es converteix en un tipus d'obra musical independent cap a mitjan segle XVIII. Abans era una peça musical d'un sol moviment que servia com a primera peça d'un concert, com obertura dels concerts. Però amb el temps va prenent força i s'independitza de la seva funció d'obertura i passa a tenir entitat pròpia. (exemple d'una simfonia de Giovanni Battista Sammartini i una de Haydn)
- **Lied:** poema cantat amb veu solista i acompanyament d'un instrument, habitualment, piano, però també a l'època barroca podia ser acompanyada per un llaüt. (exemple d'un lied de Mozart i d'un de W. Byrd).

2. GUIA BÀSICA D'AUDICIÓ MUSICAL

M'he proposat que aquestes classes de seminari siguin eminentment pràctiques, i per aquest motiu us proposo que l'escolta musical sigui activa; per aquest motiu es fa necessari una metodologia d'audició musical o una guia d'audició musical que ens permeti d'una manera ordenada i sistemàtica un apropament més profund a l'obra musical.

Segons el compositor **Aaron Copland**, l'escolta musical es produeix en tres plans o nivells: *el primer nivell* és el sensual, en el que escoltar és únicament pur plaer i gaudi (com els aficionats a la música que assisteixen als concerts i escolten música exclusivament per gaudir); *el segon nivell* és l'expressiu, mitjançant el qual s'aprecien significats en la música que no poden expressar-se amb paraules (música descriptiva); *el tercer nivell* de l'audició és purament musical, és a dir, a més del gaudi i de l'expressió, la música es percep en l'aspecte purament musical: melodia, timbre, ritme, etc. Aquest tercer nivell no exclou als altres nivells i és el que hem d'intentar arribar.

Copland, també afirmà que “ si es vol entendre millor la música, el més important que es pot fer és escoltar-la”.

Per tant, a partir del què s'ha explicat en el punt 1 construirem una guia bàsica d'escolta musical, una metodologia molt bàsica que ens permeti captar i adquirir amb atenció tots aquells elements de la música com el ritme, fraseig, estructura de la peça, timbres etc. que esdevenen necessaris per a aprendre a escoltar música i gaudir de la música d'una forma més rotunda.

GUIA BÀSICA D'AUDICIÓ MUSICAL

De manera esquemàtica la guia ha de seguir o intentar respondre les següents qüestions:

- 1) Situar la peça en el seu context històric i cultural. El compositor i la seva obra. Estètica i estil de l'obra.
- 2) Primera aproximació sonora a l'obra o al fragment de l'obra. Es tracta simplement d'escoltar. Successives (10, 15, 20...les que siguin necessàries) audicions permetran després aprofundir el contacte amb l'obra i poc a poc conduiran a una escolta més analítica i comprensiva.

3) Un cop ens hem familiaritzat amb l'obra, es tornarà a escoltar l'obra pensant ja en respondre alguna de les preguntes que es plantegen a continuació referents a la organització del material sonor. Es recomana escoltar l'obra cada vegada que us plantegeu alguna de les preguntes que se us formulen a continuació:

3A) Referent a la melodia: motius, períodes frases

- Quantes frases s'escolten?
- Quants períodes en cada frase?
- Té cap motiu amb uns trets rítmics o melòdics característics?
- Com són aquestes frases o períodes (obertes o tancades)?

3B) Referent a la forma: estructura interna de la peça

- S'ha escoltat una introducció?
- Quants temes es reconeixen?
- Es repeteixen temes?
- Estructura binària, ternària o rondó?
- Si és música vocal: en quin idioma? què significa?

3C) Caràcter de l'obra: ritme (pulsació, tempo, compàs) i dinàmiques

- Compàs binari/quaternari o ternari?
- Tempo ràpid o lent?
- Tempo de la pulsació canvia (*accelerando*, *ritardando*, etc)?
- El tipus de ritme es manté constant/uniforme?
- Quin tipus de dinàmiques s'escolten?

3D) Timbre i textura: instruments i forma d'organitzar els instruments

- Famílies dels instruments que sonen?
- Quins instruments s'escolten?
- En destaca algun?
- Hi ha veu? Solista/cor?
- Quin tipus de textura s'utilitza?

Exemple d'audició seguint els passos de la guia

AUDICIÓ: *Música pels reials focs d'artifici*, G.F. Händel

1) Situar la peça en el seu context històric i cultural. El compositor i la seva obra. Estètica i estil de l'obra.

Georg Friedrich Händel (1685-1759), músic alemany (de Halle, al centre est d'alemanya). Després d'estar uns mesos a Berlín, perdre la plaça d'organista principal de Halle (la seva ciutat natal) perquè professava el luteranisme i d'estar un temps a Hamburg, al 1706 marxa a Itàlia, motor de la vida musical del primer terç del segle XVIII. Passa per Florència, després a Roma, a on coneix al compositor Alessandro Scarlatti i a on compondrà el seu primer oratori *El triomf del temps i el desengany* (1707) encarregat per un membre de la família Ottoboni. Al 1711 li surt la possibilitat d'anar a Londres però les obligacions contractuals li obliguen a tornar a Hannover. Però al 1712 marxa a Londres protegit per lord Burlington. A partir d'aquí anirà millorant la seva condició social com a músic fins a ser el músic preferit de la reialesa i de més prestigi i un empresari musical de gran importància (s'encarregava de contractar als músics de la Royal Academy of Music). De fet, el 1727, escriurà la música de la coronació de George II (Jordi II). L'any 1748 es firma el tractat de pau d'Aquisgrà que posava fi a les disputes pels drets hereditaris de la casa d'Àustria al morir Carles VI (el mateix Carles que va enfrontar-se a Felip V pels drets de la corona espanyola). Anglesos i Francesos encapçalaven els dos bàndols que s'enfrontaren per Europa i les colònies americanes.

Finalment l'any 1748 es posa pau i es firma el tractat, sent desfavorable per Anglaterra però molt desitjat doncs el cost econòmic de la guerra començava a massa alt per assumir. En aquest context, el rei Jordi II vol celebrar la pau amb festes i música entre les que destacava un espectacle de focs artificials. Doncs bé el monarca encarrega a Händel, un músic ja consolidadíssim, la música per acompanyar aquests les festes dels focs artificials. Era una música per a ser interpretada a l'aire lliure, als jardins de Vauxhall de la capital anglesa i per aquest motiu el monarca li encarrega de manera expressa que la instrumentació sigui exclusivament del tipus militar (instruments de

vent) perquè fos tot més pompós, fos audible per tota la gent que s'havia de congrega als jardins i, sobretot, perquè així amb el soroll dels focs d'artifici la música es seguiria escoltant. La plantilla de músics va ser impressionant: 24 oboès, 12 fagots 6 contrafagots, 9 trompetes, 9 trompes i tres parell de timbales. No hi havia instruments de corda. Els focs d'artifici van ser un fracàs doncs es van cremar algunes de les estructures que sustentaven les màquines que llançaven els focs, i a més, va ploure. La música va ser un èxit, fins al punt que uns mesos més tard l'obra es va tornar a interpretar, però aquest cop amb menys instruments de vent i amb una secció de corda ben nutrida (es va interpretar a un auditori i no a l'aire lliure).

La peça s'estructura en la forma de Suite: una forma musical pròpia del Barroc que consisteix en un conjunt de danses amb una obertura. En aquest cas una obertura i cinc danses. Comença amb una obertura, una bourrée, dues peces al·legòriques (a la pau i l'alegria) i dos minuets per acabar.

Nosaltres escoltarem la bourrée, una dansa, ràpida, viva i molt ballable.

Imatge 1. Celebració de la Pau d'Aquisgrà. Arquitectura efímera i kums de colors

Imatge 2. Diferents vistes de focs d'artifici a la ciutat de Londres amb l'arquitectura efímera de fons (arcs de triomf i columnes commemoratives). Londres, ca. primera meitat segle XVIII.

2) Primera aproximació sonora a l'obra o al fragment de l'obra. Es tracta simplement d'escoltar. Successives audicions permetran després aprofundir el contacte amb l'obra i poc a poc conduiran a una escolta més analítica i comprensiva.

Algunes consignes: hi ha moltes repeticions, aneu apuntant les vegades que es repeteix alguna estructura, un tema o frase o períodes etc..

3) Un cop ens hem familiaritzat amb l'obra, es tornarà a escoltar l'obra pensant ja en respondre alguna de les preguntes que es plantegen a continuació referents a la organització del material sonor.

3A) Referent a la melodia: motius, períodes frases

· **Quantes frases s'escolten? Quants períodes en cada frase?**

Un tema o frase A amb dos períodes. Es repeteix el mateix dues vegades.

Un tema o frase B amb 4 períodes. Es repeteix el mateix dues vegades.

Torna a començar i fa el tema A i B seguits sense repeticions. Forma o estructura musical pròpia d'una *bourrée* (veure esquema a la partitura)

· **Té cap motiu amb uns trets rítmics o melòdics característics?**

Motius 1, 2 i 3 que és el material més petit a partir del qual crea la resta de l'obra.

· **Com són aquestes fases o períodes (obertes o tancades)?**

El tema A té dos períodes, un que acaba de forma oberta (no resol) i un segon període acabat en forma tancada que tanca el tema A i resol la tensió sonora del primer període (doncs havia quedat obert).

Els períodes del tema B són tots tancats. És un tema més llarg, amb canvis harmònics i rítmics i, per tant, per evitar més inestabilitat sonora com seria si els períodes quedessin oberts es busquen períodes tancats que denotin repòs sonor.

3B) Referent a la forma: estructura interna de la peça

· **S'ha escoltat una introducció?** No

· **Quants temes es reconeixen?** Dos grans temes A i B

· **Es repeteixen temes?** Si

· **Estructura binària, ternària o rondó?** Binària juga amb dos temes
AA'BB'AB

· **Si és música vocal: en quin idioma? què significa? la música intenta representar el significat del text?** No

3C) Caràcter de l'obra: ritme (pulsació, tempo, compàs) i dinàmiques

· **Compàs binari/quaternari o ternari?** Binari

· **Tempo ràpid o lent?** Ràpid

· **Tempo de la pulsació canvia (*accelerando*, *ritardando*, etc)?** Tempo no canvia, donat que és una *bourrée* i en aquest tipus de peces musicals el tempo es manté sempre igual.

· **El tipus de ritme es manté constant/uniforme?** No, és canviant

· **Quin tipus de dinàmiques s'escolten?** No és una peça que destaquï per les seves dinàmiques, doncs a de tenir un caràcter pompós i de festa.

3D) Timbre i textura: instruments i forma d'organitzar els instruments

- **Famílies dels instruments que sonen?** Tema A sonen instruments de vent i a la repetició sonen els instruments de corda. Tema B s'estructura instrumental de manera similar que el tema A, és a dir, primer predominen instruments de vent i quan fa la repetició del tema B ho fa amb els instruments de corda. Quan torna a l'inici de la peça (*da capo*) toquen ven i corda alhora.
- **Quins instruments s'escolten?** Oboè, fagot, contrafagot (vent), violins, violes, violoncel·ls + clavicembal
- **En destaca algun? Quin?** fagot
- **Hi ha veu? Solista/cor? Registre veu?** No
- **Quin tipus de textura s'utilitza?** Polifònica, melodies acompanyades y algunes parts es pot discernir textures homofòniques.

Per tant, dansa ràpida, de compàs binari, de textura polifònica, d'estructura binària (AA'BB'AB), caràcter pompós, amb contrastos tímbrics.

Bourrée
from the *Royal Fireworks Music*
HWV 351
Transcription pour orgue ou clavecin de Pierre Gouin.

George Friedrich Händel
(1685-1749)

FRASE/TEMA A

PERÍODE 1A

(Allegro)

motiu 1A

motiu 2A

PERÍODE 2A

motiu 3A

FRASE/TEMA B

PERÍODE 1B

motiu 1B

PERÍODE 2B

motiu 1B

PERÍODE 3B

motiu 2A

motiu 2B

PERÍODE 4B

motiu 2A

motiu 2B

repetició de motius anteriors amb algunes variacions (dos 2 fois.)

© Les Éditions Ouestremples, 2010

Figura 2. Bourrée de la *Música dels reials focs d'artifici*, G.F. Händel

A continuació us proposo diferents exemples sonors per a treballar de forma independent algunes de les parts de l'esquema d'audició o guia d'audició.

- **Referent a la melodia i forma:** motius, períodes frases + estructura interna de la peça

- Peça nº1 del vol. II de l'obra de B. Bartók *For children*,
- Minuet en Sol major de Telemann.
- Lieder de Schubert.

- Coral “Jesús alegría de l’home”, de J. S. Bach (temes superposats i contrastats).
- El carnaval dels animals, *Le coucou aud found des bois*, C. Saint-Saëns.
- ...

- **Referent al caràcter de l’obra:** ritme (pulsació, tempo, compàs) i dinàmiques

- Ària d’alguna òpera barroca.
- Lieder de Schubert.
- Marxes i valsos d’Strauss.
- *Coro delle zingarelle*, Verdi.
- ...

- **Referent al timbre i textura:** instruments i forma d’organitzar els instruments

- Simfonia del *Relotge* de Haydn.
- ...

[De cadascun dels exemples, si es pot i és suficientment clar, comentar altres elements dels altres referents, és a dir, ampliar amb d’altres elements. Aquests elements d’audició **també els posarem en pràctica** al llarg del curs quan escoltem fragments de les obres corresponents a cada període històric]